

Åbent brev til statsministeren

Henrik Valeur, 2021

Kære Mette Frederiksen,

Du er 4. august 2021 citeret for følgende udtalelse:

"Der mangler rummelighed i mange af vores større byer, hvor grupper af hjemløse holder til. Byerne er blevet for pæne, så der er ikke længere plads til de skæve eksistenser eller de skæve områder, hvor de kunne holde til".¹

Efterfølgende har din socialminister fremlagt et udspil, som skal "bringe antallet af hjemløse markant ned. Og [...] helt afskaffe langvarig hjemløshed i Danmark".²

Den bedste måde at bekæmpe hjemløshed er, naturligvis, ikke at gøre folk hjemløse. Det virker derfor absurd, at Kystdirektoratet, under miljøministeren, og Slots- og Kulturstyrelsen, under kulturministeren, nu er ved at gøre netop dette.

Det drejer sig om de mennesker, der bor i det lille flydende bofællesskab, kendt som både Fredens Havn og Pirathavnen, i Erdkehlgraven på Holmen.

Langs den ene side af vandgraven ligger de nænsomt restaurerede Kanonbådsskure, som huser adskillige designvirksomheder, og den ombyggede Torpedohal, som er indrettet med store flotte lejligheder. Bagved ligger de nyere boligbyggerier Schifters

1. 'Danmark skal ikke løfte fattigdomsbyrden for EU'. Ekstrabladet, 4 august 2021:
<https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/danmark-skal-ikke-loefte-fattigdomsbyrden-for-eu/8716369>.
2. 'Alle skal have et hjem'. Regeringen, 25 oktober 2021:
<https://www.regeringen.dk/aktuelt/publikationer-og-aftaletekster/alle-skal-have-et-hjem>.

kvarter og Halvtolv, samt flere kreative uddannelsesinstitutioner, inklusiv Arkitektskolen, Filmskolen, Rytmisk Musikkonservatorium og Scenekunsts skolen. På den modsatte side ligger Christianshavns Vold med Frederiks Bastion og det gamle krudtmagasin, den nordligste del af Christiania med bebyggelserne Bjørnekloen og Blå Karamel, samt Søminedepotet, som huser restaurant Noma.

Midt i alt dette, ude på vandet, ligger det lille flydende bofællesskab. Det er et fællesskab, baseret på en blanding af nødvendighed og tilfældighed, af mennesker der er vokset op uden en fast og sikker grund at stå på, eller for hvem den faste og sikre grund pludselig er skredet under dem, som her har fundet en boform der passer dem.

De er en broget skare af outsiders, som føler sig udstødt – eller frastødt – af det moderne byliv på land, og her har skabt deres egne boliger af selvstandsatte småbåde og selvbyggede flydende konstruktioner.

Der er noget ironisk i placeringen bag de kreative uddannelsesinstitutioner på Holmen, for beboerne i det flydende bofællesskab er selv kreative og poetiske mennesker – performere og formgivere, shamaner og healere, historiefortællere og billedmagere. Deres kunst passer bare ikke ind i den formelle kunstverdens institutioner.

Det flydende bofællesskab er, som sine naboer Noma og Christiania, et sted der for de fleste mere er forestillet end det er konkret erfaret. Ikke detso mindre, eller måske netop derfor, er det også et sted, som mange har nogle meget bestemte meninger om. Blandt christianitterne er der de, der ser det som udlevelsen af den oprindelige drøm om det frie liv, mens andre snarere ser det som en trussel imod 'normaliseringen' af fristaden. På samme måde deler holdningerne sig blandt naboerne på Holmen – mellem de der søger tryghed i det normale, ordnede og tilvante, og de der vil frihed, forandring og forskellighed.

De fleste synes dog enige om, at at se det flydende bofællesskab, som et alternativ til det almindelige samfund og dermed som et parallelsamfund i ordets oprindelige betydning. Men der er ikke tale om et parallelsamfund i den forstand, at beboerne deler samme baggrund, interesse eller identitet. Tværtimod spænder det flydende bofællesskab, på trods af sin ganske beskedne størrelse, over vidt forskellige livsformer og -erfaringer.

Det der muliggør denne indre diversitet er netop, at det er et flydende fællesskab, hvor relationer og positioner ikke er faste. Men når beboerne er så forskellige, og beboersammensætningen i øvrigt så omskiftelig, hvordan kan man så overhovedet tale om et fællesskab?

Det kan man, fordi disse mennesker er tvunget til at leve sammen – til at forlige sig med, tilpasse sig, og hjælpe hinanden. Deres boform er måske nok alternativ, men for dem er der ikke andre alternativer. De kan ikke leve i en kasse på land,³ og livet på gaden, som en del af dem allerede har prøvet, er der ingen der ønsker.

For nylig fremlagde din indenrigs- og boligminister et udspil med titlen 'Byer med plads til alle'.⁴ Man tænker det betyder, at der også skal være plads til beboerne i det flydende bofællesskab. Men det gør det ikke. Det handler om at der skal bygges flere almene boliger i København, hvilket er ganske udmærket, det hjælper bare ikke de mennesker, som ikke kan eller vil bo på den måde.

Nogle af beboerne i Erdkehlgraven bor der permanent, mens andre kun bor der i perioder. Nogle har ligget fast det samme sted hele tiden, mens andre har flyttet en

3. Et tragisk eksempel på dette er Örn, som kom til Erdkehlgraven efter først at have mistet sin kone, derefter sin datter og til sidst sin stedsøn. Han havde en lejlighed, men når han var der forsvandt han ofte ned i et mørkt hul, så han brugte det meste af tiden på sine små overdækkede joller og tømmerflåder. Det var her han lyste op og fik mod på at leve. For nyligt blev han så fundet i sin lejlighed, hvor han havde ligget død i flere uger.

4. 'Tættere på II: Byer med plads til alle'. 'Regeringen, 12 oktober 2021:

<https://www.regeringen.dk/aktuelt/publikationer-og-aftaletekster/taettere-paa-ii-byer-med-plads-til-alle>.

del rundt. De fleste ligger sammen i klynger, men der er også nogle som ligger for sig selv. Nogle har adgang til land via gangbroer, mens andre sejler frem og tilbage i små joller.

Den første beboer, som var gået konkurs med sit foretagende på landjorden, etablerede et flydende anlæg kaldet Krydset, af nogle gamle planker han fandt i sivene. Lidt derfra byggede tre studerende fra filmskolen en flydebro de kaldte Pilen og en flydende sauna af materialer fra en scenografi på skolen. En dag brød en eksisterende landgangsbro sammen, da et helt hold bryllupsgæster stod og dansede på den, hvilket efter sigende var noget af et syn. Men den yderste del af broen overlevede og blev til Æseløen. Senere kom pontonen Fiddler's Green til, hvor flere unge aktivister slog sig ned. En interimistisk gangbro af tømmerflåder binder Det Flydende Kvarter sammen, hvor nogle af landevejens riddere holder til.

Selvom Erdkehlgraven ligger midt i København er det af historiske årsager ikke en del af Københavns Havn, men et kystområde som administreres af Kystdirektoratet. Allerede i 2014 afviste direktoratet en ansøgning om tilladelse til de flydende anlæg, og gav påbud til beboerne om at fjerne sig. Man rejste sigtelser mod nogle af dem, for ikke at overholde påbuddet, men disse sigtelser blev dog senere frafaldet. I 2019, efter Lars Løkke-regeringen og overborgmester Frank Jensen i fællesskab havde bevilliget 26 millioner kroner til at rydde stedet, udstedte direktoratet igen påbud, og denne gang opretholdt man sigtelserne, og fik også nogle af beboerne dømt, både i byretten sidste år og i landsretten i år. Dermed har Kystdirektoratet nu ret til at gennemføre en rydning.

I ingen af de to retsinstanter blev der imidlertid taget stilling til legitimiteten af selve påbuddet, fordi fristen for at klage var overskredet. Det havde ellers været relevant, at få belyst grundlaget for Kystdirektoratets oprindelige påbud, som var et, fagligt set ganske usagligt, høringssvar fra Københavns Kommune, der var blevet stemt

gennem det politiske Teknik- og Miljøudvalg med 6 stemmer mod 5.⁵

Teknik- og Miljøforvaltningen sørger for at indbyggerne i København har adgang til kloaksystemet, vandforsyningen og el-nettet, men beboerne i det flydende bofællesskab lever *off-grid*. De forbruger meget lidt, nogle af dem forsøger faktisk at leve helt uden penge. Til gengæld genbruger de rigtig meget, heriblandt de kasserede både de bor i, hvoraf mange er lavet af glasfiber, et materiale der udgør et stort miljøproblem, fordi det ikke kan bortskaffes, men må deponeres. Og de skaber meget lidt affald, men til forskel fra os andre, som skaber rigtig meget, er deres affald synligt.

De har bygget muldtoiletter og beholdere til at kompostere afføringen, der senere anvendes som gødning i den fælles køkkenhave på land. Her havde Noma oprindelig stillet en lille del af deres grund, Søminegrunden, til rådighed, men siden da er grunden blevet overtaget af Anders Holck Povlsen, som for nylig bad beboerne fjerne køkkenhaven, hønsehuset, lerovnen, bålpladsen, værkstedsskuret, kompostbeholderne og alt andet de har på grunden, da ”Slots – og Kulturstyrelsen skal reetablere de historiske volde”. Det er dog kun den del af volden beboerne i det flydende bofællesskab bruger, som skal ”reetableres”. Det er ikke den anden side af volden, hvor Noma har både ombygget, udbygget og tilbygget.

5. 'Københavns Kommunes høringssvar til Kystdirektoratets høring om Erdkehlgraven'. Teknik- og Miljøforvaltningen, sagsnr. 2013-0253806, 17 januar 2014. Af høringssvaret fremgår det, at ”Fredens Havn ikke harmonerer med kommunens ønsker for en fremtidig anvendelse og planlægning af området”, men ifølge kommunens egen lokalplan (331), som kun omfatter landområderne, er den grund, som det flydende bofællesskab anvender, udlagt til offentlige rekreative formål, hvilket en offentlig tilgængelig køkkenhave, en fælles bålplads og et folkekøkken vel må siges at opfylde. I høringssvaret skriver kommunen videre, at ”Fredens Havn fremstår både på land og til vands meget rodet og fyldt med affald” og derfor ikke ”bidrager til områdets forskønnelse eller bibringer nogen herlighedsværdi – tværtimod.” Men hvad er skønhed? Man kunne jo også anlægge det synspunkt, at udtjente fartøjer som genanvendes og de biotoper der opstår omkring rensede skibsvrag er skønne. Endelig står der i høringssvaret, at: ”Kommunen vurderer, at der med alt sandsynlighed sker en udledning af toilet- og spildevand til vandområdet, som påvirker vandkvaliteten negativt.” Men på dette tidspunkt havde man allerede resultaterne af de første prøver af vandkvaliteten i Erdkehlgraven, og de viste absolut ingen tegn på fækalier. Prøver man fik taget over en halvandet-års periode fra 2013-15 fordi nogle af naboerne havde spredt det rygte, at beboerne i det flydende bofællesskab sked i vandet.

Det åbne og improviserede køkken på den ene side og det eksklusive og velorganiserede køkken på den anden side, vidner om at København er en levende by, hvor modsætninger trives side om side, og de fysiske omgivelser løbende forandres af forskellige aktiviteter.

Men nu skal den ene slags aktiviteter så fjernes, og mon ikke det hænger sammen med, at myndighederne vil sikre sig, at beboerne i det flydende bofællesskab ikke flytter ind på land, når man fjerner deres boliger på vandet?

Der er ellers tale om et eksperiment vi kunne lære meget af – ikke kun i forhold til hvordan vi udvikler vores kreative og sociale potentialer, og reducerer vores forbrug og forurening. Men også i forhold til hvordan vi bedre kan tilpasse os naturen.

Det at boligerne flyder på vandet, i stedet for at være funderet i jorden, gør, at de ikke i samme grad påvirkes af de havvandsstigninger, som i fremtiden vil udfordre mange nuværende boformer og bosætningsmønstre. Men det har også vist sig, at gøre det nemmere, at være adskilt og alligevel i tæt kontakt med hinanden og naturen under en pandemi, hvilket jo har været noget af en udfordring for en stor del af den landfaste befolkning.

Den livsform der praktiseres i det flydende bofællesskab, minder på visse måder om de nomadiske livsformer, som tidligere har været praktiseret overalt i verden, men som vores kultur, den moderne vestlige kultur, har undertrykt og udryddet.

Dermed har vi også udraderet den dybe indsigt, i hvordan man tilpasser sig naturen, som disse folk havde opbygget over tusinder af generationer. Og deres oplevelse af naturen som noget fortryllende.

I vores kultur, som er en avanceret udgave af den bofastes kultur, synes vi derimod overbeviste om, at naturen er noget vi rationelt kan forstå og derfor også kontrollere

– såvel vores egen indre som den store ydre. Kunne det være her årsagen skal findes til mange af de kriser, vi som individer og som samfund står overfor?

De venligste hilsener

Henrik Valeur

Medunderskrivere (nuværende og tidligere beboere i Fredens Havn/Pirathavnen):

Andreas Franzys Wolf

Anna Besimalova (Kami)

Arild Midtbø Kalseth

Esben Banke

Filip Richs-Jensen

Gabriel Boerio

Laura Sæderup

Lisa Weber

Marianne Kyvsgaard

Marie Chiara Liberati

Mette Pedersen

Per Frank Lund Sørensen (Storken)

Sira Kjeldal

Stephen James Back

Denne artikel har været publiceret som artikel i Social Kritik nr. 164, december 2021.

This article may be copied or reprinted for noncommercial purposes as long as proper citation standards are observed (author, title, date).